

UNIVERZITET U BEOGRADU
FILOLOŠKI FAKULTET

IZVEŠTAJ O OCENI DOKTORSKE DISERTACIJE *Mitske strukture u
australijskoj poeziji od 1890. do 1960. godine*, kandidatkinje Tijane Parezanović

1. PODACI O KOMISIJI

1. Datum i organ koji je imenovao komisiju:

22. april 2015. godine, Nastavno-naučno veće Filološkog fakulteta u Beogradu

SASTAV KOMISIJE

1. dr Zoran Paunović, redovni profesor za užu naučnu oblast Engleska i američka književnost (2006), Filološki fakultet u Beogradu;
2. dr Aleksandra Jovanović, vanredni profesor za užu naučnu oblast Engleska i američka književnost (2013), Filološki fakultet u Beogradu;
3. dr Milica Živković, vanredni profesor za užu naučnu oblast Anglo-američka književnost i kultura (2010), Filozofski fakultet Univerziteta u Nišu.

2. PODACI O KANDIDATU

1) Ime, ime jednog roditelja, prezime

Tijana (Velimir) Parezanović

2) Datum rođenja, opština, republika

1. 12. 1983, Beograd, Savski venac, Srbija

3) Datum odbrane, mesto, i naziv magistarske teze

(kandidatkinja je doktorske studije upisala bez odbranjene magistarske teze, na osnovu visokog proseka s redovnih studija)

3. NASLOV DOKTORSKE DISERTACIJE

Mitske strukture u australijskoj poeziji od 1890. do 1960. godine

4. PREGLED DOKTORSKE DISERTACIJE

Doktorska disertacija *Mitske strukture u australijskoj poeziji od 1890. do 1960. godine* kandidatkinje Tijane Parezanović, obuhvata 326 kucanih strana. Podeljena je na 10 poglavlja: 1. Uvod: pristup australijskoj poeziji (str. 1-15); 2. Između (post)kolonijalizma i (trans)nacionalizma. Prostor australijske književnosti (27-38); 3. Mitologizam u književnosti (39-73); 4. Istorijski razvoj poezije u Australiji (74-137); 5. Novi mitovi Australije (138-179); 6. Zapadna kultura kao metafora majčinstva (180-206); 7. Morska transformacija istorije (207-239); 8. Pronađeno dete (240-270); 9. Pastoralni pesnici pedesetih (271-300); 11. Zaključna razmatranja (301-314). Poglavlja su sistematično podeljena na veliki broj potpoglavlja, čime je struktura rada dodatno učvršćena, a čitanje ovog obimnog naučnog dela značajno olakšano. Bibliografija (315-326) priložena na kraju rada sadrži 144 bibliografske jedinice, pedantno i pregledno razvrstane po kategorijama.

5. VREDNOVANJE POJEDINIH DELOVA DOKTORSKE DISERTACIJE

Doktorska disertacija Tijane Parezanović napisana je s pouzdanom književnoistorijskom i teorijskom utemeljenošću, zavidnim analitičkim darom, i uočljivim entuzijazmom. Disertacija se bavi stvaralaštvom australijskih pesnika prve polovine dvadesetog veka, tačnije u vremenskom rasponu od 1890. do 1960. godine, periodu koji je obeležen stvaranjem, oblikovanjem, razvojem i delimičnom dezintegracijom australijske legende. Australijska legenda, zasnovana na predstavi australijanstva kao tipičnog nacionalnog karaktera ove naseljeničke kolonije, predstavlja geografski i istorijski lokalizovan mit o postanju nacije, koji izraz pronalazi u proizvodima književnosti i kulture. U okviru australijske legende se krajem devetnaestog veka formiraju dve strukture: mit o bušu, zasnovan na mitu o potrazi, i mit o nestanku, a ovaj rad prati njihov razvoj do pedesetih godina dvadesetog veka. Osnovni cilj disertacije bio je da, ukazujući na društvenu ulogu i ideološku motivaciju poezije, utvrdi u kojoj je meri mit o naciji održiv u dvadesetom veku, budući da se u predmetnom slučaju zasniva na favorizovanju određene zajednice (britanskih doseljenika) i konstruisanju drugosti (pre svega, australijskih starosedelaca). Pored toga, disertacija je s uspehom ukazala i na književne postupke pomoću kojih se strukture ovog mita učvršćuju u kolektivnoj svesti, ali i na društvenoj sceni.

Tekst je podeljen na deset osnovnih poglavlja. U prvom, uvodnom, kontekstualizuje se mesto australijske poezije u dosadašnjoj književnoj istoriji i kritici. Drugo poglavlje pruža razmatranja o položaju australijske književnosti u okvirima postkolonijalnih studija i daje početnu teorijsku osnovu za iščitavanje nacije kao zamišljenog konstrukta, dok se treće bavi mitologizmom u književnosti i opisuje teorijske koncepte na kojima se zasniva dalja analiza: pojam simultanosti, mit o većitom povratku i postupak arhetipizacije. Četvrto poglavlje prikazuje istorijski razvoj poezije u Australiji, naglašavajući razliku u poimanju zemlje u devetnaestom i dvadesetom veku, koja se odražava i na pesničko stvaralaštvo. Naredna četiri poglavlja predstavljaju analitičko razmatranje stvaralaštva odabranih pesnika iz datog perioda. U petom poglavlju analiziraju se buš balade Endrjua Petersona i Henrija Losona kao forma u okviru koje dolazi do konstruisanja australijske legende, a zatim i publikacija *Knjiga Anzaka* iz Prvog svetskog rata. Dve strukture koje se tu uspostavljaju – mit o bušu i mit o nestanku (obično belog deteta) – prate se dalje dijahronijski kroz analizu poezije Kristofera Brenana (šesto poglavlje), Keneta Slesora (sedmo poglavlje) i Erna Melija (osmo poglavlje). Ispostavlja se da se mit o bušu

razvija u mit o moreplovstvu uporedo sa pokušajima da se mladoj književnosti (Bele) Australije pripiše nacionalni i istorijski legitimitet. Kao tamna strana ovog mita, nestanak belog čoveka opstaje kod svih analiziranih pesnika, gde uglavnom izražava nesigurnost u pomenuti legitimitet istorijskih kolonijalnih poduhvata, kao i strepnju pred daljim razvojem istorije. Najpotpuniji izraz nestanak dobija u ličnosti izmišljenog pesnika Erna Melija, koji se u ovoj disertaciji analizira kao ključni književni fenomen, koji donekle omogućava kasniju delimičnu dezintegraciju australijske legende i otvara prostor za upisivanje do tada potisnutih narativa u kanon australijskog pesništva. Deveto poglavlje započinje pregledom stvaralaštva nakon Erna Melija, da bi se potom uže usredsredilo na poeziju Džudit Rajt, u kojoj neki od tih potisnutih narativa zauzimaju centralno mesto. Deseto i poslednje poglavlje precizno i celovito objedinjuje rezultate do kojih se analizom došlo i pruža sintezu stvaralaštva odabranih pesnika na osnovu poređenja posmatranog analitičkog parametra centra (kao trenutka ili mesta mitskog početka) i kontekstualizaciju njihovih pesama u okviru univerzalnog mita o potrazi.

Iz dve osnovne polazne pretpostavke: da se poezija (kao i celokupna književnost) u Australiji razvija po modelu nacionalne književnosti koji definišu Bil Eškroft, Garet Grifits i Helen Tifin, ali i da se u tom procesu ona, usled istorijskih političkih i privrednih veza sa Britanskom imperijom, snažno oslanja ne samo na britansko nasleđe, već uopštenije, na kanon zapadne kulture, izvedene su sporedne hipoteze. Prvo, kandidatkinja je pretpostavila da poezija odabranih pesnika formuliše i oblikuje književne slike centra Stvaranja (kao prostora simultanosti) i koncepta putovanja, koji predstavljaju, prema Benediktu Andersonu, neke od osnovnih postavki imaginarnog formiranja nacije. Zatim, u skladu sa primećenom težnjom australijske književnosti da bude priznata od strane matične britanske kulture, postavljena je pretpostavka po kojoj se opus odabranih pesnika zasniva na postojećim i mahom univerzalnim narativnim žanrovima ili mitosima, kako ih definiše Nortrop Fraj, ali i na kolektivnim arhetipskim predstavama kakve su poznate u gotovo svakom društvenom i kulturnom sistemu. Imajući u vidu značaj kolonijalne istorije za razvoj književnog stvaralaštva u Australiji, autorka disertacije utvrdila je i potvrdila da su ključne slike, teme i motivi u poeziji odabranih pesnika zasnovani na istorijskim događajima (u manjoj ili većoj meri) te zatim podvrgnuti postupku arhetipizacije, kako ga definiše Mirča Elijade, ili mitologizacije u smislu teorije Rolana Barta. Postavljeni teorijsko-metodološki okvir proučavanja predmeta ove disertacije u osnovi je

strukturalistički, sa primesama sociološko-ritualističkih, psihoanalitičkih i simboličkih teorija mita.

Iščitavanje građe otkrilo je i postojeću vezu novih mitskih struktura koje nastaju u Australiji krajem devetnaestog veka sa odnosima naseljeničke kolonije prema imperijalnom centru, vezu koja se u poeziji datog perioda manifestuje kroz metaforički odnos roditeljstva. Ispostavilo se, naime, da je prisustvo mita o nestanku (posebno belog deteta) daleko izraženije nego što smo na početku pretpostavljali. Osnovni elementi ovog mita prisutni su kod svih analiziranih pesnika, koji opisuju lutanja, nestanke i smrt dece (baladisti), univerzalnog odraslog čoveka (Brenan), belog istraživača (Slesor, kao i mnogi drugi pesnici kojima je u ovom tekstu posvećena manja pažnja), umetnika (opet Slesor i Ern Meli) i na kraju starosedelaca (Džudit Rajt). Iako se doslovno ne radi uvek o deci, likovi koji nestaju poprimaju svuda simboličke i metaforičke attribute dece (što je u skladu sa viđenjem naseljeničke kolonije kao deteta Imperije), te se tako ispostavlja da su nesigurnost u nacionalni legitimitet i strepnja pred razvojem istorije sveprisutne u australijskoj poeziji i da sa stvaralaštvom Džudit Rajt dobijaju najkonkretniji izraz, koji najbolje ukazuje na potrebu za preispitivanjem tog nacionalnog legitimiteta i celokupnog mita o postanju nacije.

Rezultati analize na osnovu postavljenih hipoteza pokazuju da se književna slika centra pomera od prirodnih znamenja australijskog buša u stvaralaštvu baladista, ka izvorima evropske civilizacije u *Knjizi Anzaka* i kod Kristofera Brenana, morskom prostranstvu, brodskom i lučkom životu u moreplovačkoj poeziji Keneta Slesora i konačno, samoj pesničkoj reči u metaliterarnom slučaju Erna Melija. Koncept putovanja koji je prisutan kod svih pesnika u različitim oblicima: kao prelazak granice u baladama, ratnom stvaralaštvu i pesmama Erna Melija, ili putovanje ka izvoru centru koji se kod Kristofera Brenana smešta u Evropu, a kod Keneta Slesora u Australiju, povezan je sa Frajevim mitosima koji, prikazani kao sastavni delovi univerzalnog mita o potrazi junaka i primenjeni na stvaralaštvo odabranih pesnika, opisuju to stvaralaštvo kao komediju (balade), romansu (Brenan), tragediju (Slesor) ili satiru (Meli). Glavni junaci analiziranih pesama pritom otelovljuju dublje arhetipske strukture, među kojima Karl Jung izdvaja strukturu ponovnog rođenja (balade), arhetip majke (Brenan), mudrog starca (Slesor) ili trikstera/varalice (Meli). Ovakva sintagmatska povezanost stvaralaštva različitih pesnika ukazuje na zajednički ciklus kojem oni pripadaju, a koji se u postkolonijalnom istorijskom kontekstu Australije vezuje za književno oblikovanje nacije i kreće od nacionalističke propagande u buš baladi, do

internacionalizacije iskustva u Slesorovoj poeziji i oslobađanja glasa naseljeničke kolonije kod Erna Melija. Sami pojmovi nacionalnog/nacionalističkog, internacionalnog ili (post)kolonijalnog ukazuju na značaj istorije, koja se u odabranom stvaralaštvu ili mitologizuje i pretvara u prirodu kroz izjednačavanje istorijskih istraživača i moreplovaca (kod Slesora), vojnika, pionira i radnika u bušu (u baladama i *Knjizi Anzaka*) sa idealnim arhetipskim modelima, ili se pak naglašava Elijadeov užas istorije, posebno kod Kristofera Brenana i Džudit Rajt. Analiza je pokazala da poezija Džudit Rajt predstavlja izvesno odstupanje od dotadašnjih modela i struktura. Ona se, naime, upisuje u tradiciju pesnika prirode kao i baladisti, čime zaokružuje posmatrani ciklus australijske poezije, ali se u njenom stvaralaštvu posmatrani analitički parametri centra i putovanja/potrage vezuju za do tada svesno potiskivano i utišano iskustvo australijskih starosedelaca, te tako njena poezija, koja nastaje pri kraju perioda posmatranog u okviru ove disertacije, otvara prostor za potencijalna nova ispisivanja australijske književnosti, istorije i kulture.

6. SPISAK NAUČNIH RADOVA

1. Parezanović, Tijana. "‘It is necessary to understand that a poet may not exist’: The Case of Ern Malley." [sic] – *časopis za književnost, kulturu i književno prevođenje* 3:1 (2012): n.pag. Доступно на: <http://www.sic-journal.org/ArticleView.aspx?aid=144>
2. Парезановић, Тијана. „Кристофер Бренан и Песме о Лилит: Потрага за Изгубљеним рајем.“ *Језик, књижевност и религија*. Прир. Прњат, Александар и Тијана Парезановић. Београд: Алфа универзитет, 2014. 20-38.
3. Парезановић, Тијана. „Историја и мит у аустралијској морепловачкој поезији.“ *Култура: часопис за теорију и социологију културе и културну политику* 143, Књижевност и истина (2014): 133-148.

7. ZAKLJUČCI ODNOSNO REZULTATI ISTRAŽIVANJA

Istraživanje koje je u svojoj doktorskoj disertaciji uobličila Tijana Parezanović dovelo je do velikog broja čvrsto utemeljenih, naučno relevantnih zaključaka. Disertacija daje kritički pregled razvoja poezije u Australiji od 1890. do 1960. na primerima stvaralaštva nekoliko

odabranih pesnika i pesnikinja, a kroz tumačenje mitskih struktura na koje se njihove pesme oslanjaju, počev od baladista Endrjua Petersona i Henrija Losona i buš balade kao autentičnog australijskog kulturnog proizvoda stvorenog u *Biltenu*, preko otvorene ratne i nacionalne propagande u populističkoj publikaciji *Knjiga Anzaka*, simbolističkog opusa Kristofera Brenana koji je u potpunosti nezainteresovan za aktuelna društvena pitanja, modernističkog interesovanja Keneta Slesora za istoriju, do anomalne figure nepostojećeg pesnika Erna Melija i Džudit Rajt nakon njega, koja, baveći se na visoko poetizovan način društvenim i političkim problemima, prva među ovim izdvojenim stvaraocima pokazuje jedan sveobuhvatniji pogled na nacionalno pitanje. Nacionalni mit australijanstva koji se konstruiše u baladama, te zatim prolazi kroz razne transformacije i dolazi do konačne dekonstrukcije u poeziji Džudit Rajt, odraz je potrebe za pronalaskom tradicije, legitimne prošlosti i porekla, te samim tim i „doma“ za australijsku književnost. Tako poezija svih odabranih pesnika pruža različiti odgovor na pitanje navedeno u podnaslovu: „Gde je dom, Odiseju?“. Australijski Odisej je putnik koji se nikada ne vraća kući, na obale domovine, već novi dom pronalazi na ovom kontinentu na samoj periferiji sveta. Njegov dom je buš kod Petersona i Losona, a takođe i kod vojnika Anzaka koji žude za povratkom na neku australijsku farmu nakon rata. Kod Brenana je dom još uvek nedostignut ideal čoveka izgubljenog u mračnoj šumi (šumi modernog sveta ili moderne umetnosti nove zemlje), a kod Slesora je to sigurna luka prispeća na neku novu teritoriju. Fiktivni Meli dom pronalazi u samoj Australiji, tačnije, u njenoj književnosti, u kojoj se rađa iz rasparčanog infinitiva i progovara glasom postkolonijalnog čudovišta, prilagođavajući stari engleski jezik novoj australijskoj književnosti. Meli je prvi od odabranih pesnika kome je dom Australija, a Džudit Rajt, koja prvu zbirku objavljuje nedugo nakon što se Meli rađa i umire, locira svoj dom takođe u Australiji, ali onoj pred-naseljeničkoj zemlji, kojoj stvaranje novih mitova nije ni bilo potrebno jer je već imala tradiciju i kulturu. Kod Džudit Rajt tako dolazi do prvog ponuđenog pomirenja čoveka sa prostorom, koje na širem planu dovodi do uspostavljanja periferne australijske književnosti kao jednog od novih centara u pluricentričnom postkolonijalnom svetu.

U traganju za odgovorima na pitanja postavljena u uvodnom delu disertacije, kandidatkinja se oslonila na studije iz oblasti postkolonijalne teorije i književnog mitologizma. I jedna i druga teorijska oblast prilično su dobro i detaljno istražene, te samim tim i odabir čvrstog metodološkog okvira nije bio jednostavan, a podrazumevao je i sintezu različitih teorija. Od početne pretpostavke da se australijska književnost, kao jedna od postkolonijalnih anglofonih

književnosti, razvijala prema nacionalnom modelu koji definišu Bil Eškroft, Garet Grifits i Helen Tifin, autorka se okrenula ka opštim mestima imaginarnog (u ovom slučaju književnog) oblikovanja nacije, iznetim u studiji Benedikta Andersona, imajući sve vreme u vidu i Babin pojam mimikrije, na kojem se zasnivala dalja pretpostavka da se nacionalna postkolonijalna književnost, uprkos težnji ka prekidanju kulturnih veza sa evropskom matricom, ipak oslanja na postojeće imperijalno nasleđe kolonije. Postavke Benedikta Andersona ukazale su odmah na postojanje izvesnih paralela u oblikovanju nacije i strukturi mita, od kojih su ključne bile pojam simultanosti i koncept putovanja. Andersonov pojam simultanosti pokazao se kao posebno podoban za tumačenje razvoja australijske književnosti jer se on najjasnije iskazuje kroz učešće zajednice u gotovo ritualnom čitanju periodike ili pevanju pesama: balade kojima je započeto istraživanje distribuirane su i popularizovane kroz *Bilten*, koji je postojao sve do poznog dvadesetog veka (a u međuvremenu je osnovan i veliki broj drugih časopisa); balade su takođe u velikoj meri zasnovane na usmenoj tradiciji i ritmu pevanih balada iz buša (dok su pesme kasnijih stvaralaca, posebno Slesora, bivale prilagođene izvođenju uz muzičku pratnju). Simultanost ukazuje takođe i na ukidanje istorijskog protoka vremena, što je jedna od osnovnih ideja koje je Mirča Elijade izneo u *Mitu o večitom povratku*: mogućnost periodične regeneracije vremena, kojom se privremeno, kroz simbolički čin kosmogonije, ukida „užas istorije“, a čovek vraća u bezvremeno stanje mitskog početka. Elijadeova istraživanja iz oblasti istorije religija preneli smo ovde na savremeniji postupak nacionalnog oblikovanja, izvodeći zaključak da se imaginarno zasnivanje nacije poistovećuje sa kosmogonijom upravo radi davanja legitimiteta toj naciji.

8. OCENA NAČINA PRIKAZA REZULTATA ISTRAŽIVANJA

Promišljenim i teorijski čvrsto utemeljenim analitičko-sintetičkim metodom primenjenim u istraživanju, kandidkatinja je došla do čitavog niza istinski inovativnih uvida i zaključaka. Te je zaključke u svojoj doktorskoj disertaciji izložila preglednim i jasnim naučnim stilom, koji čitaocu nesumnjivo olakšava snalaženje u složenoj problematici ovog naučnog rada.

9. PREDLOG

Na osnovu svega izloženog, smatramo da je Tijana Parezanović obradom teme pod naslovom *Mitske strukture u australijskoj poeziji od 1890. do 1960. godine* sačinila vredno naučno delo, od nesumnjivog značaja za srpsku anglistiku i nauku o književnosti. Zbog toga predlažemo Nastavno-naučnom veću Filološkog fakulteta da ovu doktorsku disertaciju prihvati, a kandidatkinji odobri pristup usmenoj odbrani rada.

U Beogradu, 30. aprila 2015. godine

dr Zoran Paunović, red. prof.

dr Aleksandra Jovanović, vanr. prof.

dr Milica Živković, vanr. prof.

